

Cümə axşamı, 19 sentyabr 1918-ci il, nömrə 2

AZƏRBAYCAN

Həftədə iki dəfə çıxır

Birinci nəşr ili.

Elan qiyməti: 1-ci səhifədə sətiri 3 rubl; 2-ci və 4-cü səhifədə 2 rubl.

Şəxsən müraciət üçün redaksiya saat 10-dan gündüz 2-yə qədər açıqdır.

Redaksiya ünvanı: Gəncə ş., Bulatovskaya küçəsi, N-26. Nömrənin qiyməti 1 rubl.

Abunə şəraiti: Yanvarın 1-dək Gəncədə 30 rublə, aylığı 8 rublə; başqa yerlər üçün 40 rublə, aylığı 10 rublə.

ƏDLİYYƏ NAZİRLİYİ ƏMRLƏRİ

Cavanşir sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi Bahadır bəy Yusifbəyov – Ağdam sülh məhkəməsinə sədr;

Gəncə nahiyə məhkəməsinin xüsusi vəkili Mamay bəy Şıxlinski – Qazax sülh məhkəməsinə hakim;

Maarif Nazirliyi kargüzarı Məmməd-səid Axundzadə – Hərbi məhkəmə prokurorunun sərəncamına verilməklə, Ədliyyə Nazirliyinə kargüzar;

Gəncə nahiyə məhkəməsinin üzvü Hidayət bəy Soltanov – eyni məhkəməyə sədr müavini;

Zaqatala nahiyəsi vergi müfəttişi İsmayıl bəy Şahmalıyev – Gəncə nahiyə məhkəməsinə üzv;

Kutaisi nahiyə məhkəməsinin ştatdan çıxarılmış üzvü Viktor Aleksandroviç Batalin – Gəncə uyezd sülh məhkəməsinin 2-ci şöbəsinin hakiminin köməkçisi;

Ərəş sülh məhkəməsinin pristavı Yaqub Səidov – sülh hakimi köməkçisi və Zəyəm sülh məhkəməsinin sədri;

İrəvan nahiyə məhkəməsinin Nax-

çıvan şöbəsi hakiminin sabiq köməkçisi Heydər bəy Şahtaxtinski – Gəncə şəhər sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi;

Nuxu sülh məhkəməsinin pristavı Timofey Mixayloviç Zayçikov – Nuxu hakiminin köməkçisi və Vartaşen istintaq şöbəsinə rəis;

Gəncə nahiyə məhkəməsinin xüsusi vəkili Abbasqulu bəy Ağahüseynov – Gəncə uyezd sülh məhkəməsinə hakim;

Göyçay sülh məhkəməsinin katibi Soltan bəy Məlikov – hakim köməkçisi və Kürdəmir sülh məhkəməsinə sədr;

Bum sülh məhkəməsinin pristavı Əziz bəy Paşabəyov – Nuxu sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi və Bum sülh məhkəməsinə sədr;

Şamaxı şəhər sakini Məmmədqasım Abdullayev – Göyçay sülh məhkəməsinə pristav;

Gəncə nahiyəsinin sabiq kiçik torpaq texniki Vladimir İvanoviç Semyonov – Gəncə nahiyəsi 2-ci cərgə torpaq texniki;

Asxabad nahiyə məhkəməsi xüsusi

vəkili Xanlar bəy Ağayev – Qaryagin sülh məhkəməsinə hakim;

Gəncə nahiyəsi 1-ci cərgə torpaq texniki Nikolay Nikitiç Qlesiyev – eyni nahiyəyə böyük torpaq texniki;

Cəbrayıl sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi Stefan İosifoviç Stipinski – Gəncə uyezd məhkəməsi hakiminin köməkçisi və 4-cü istintaq şöbəsi rəisi;

Azərbaycan Cümhuriyyəti Baş Nazirinin şəxsi katibi Bəylər bəy Əlibəyov – Cəbrayıl sülh məhkəməsi hakiminin köməkçisi və istintaq şöbəsinin rəisi;

Azərbaycan Korpus Qərargahının sabiq topoqrafı poruçik Viktor Maksimoviç Valobuyev – Gəncə quberniya idarəsinə torpaq texniki;

Andlı vəkil köməkçisi Rza bəy Həzrət bəy oğlu Atabəyov – Şamaxı sülh məhkəməsinə hakim;

Ağdam sahəsinin arxiv işçisi Həsən bəy Əli bəy oğlu Kələntərbəyov – Göyçay sülh məhkəməsinə hakim köməkçisi və İvanov sülh məhkəməsinə sədr təyin olunur.

Ədliyyə naziri əvəzinə: T[eymur bəy] Makinski

BAKININ ALINMASI HAQQINDA

Redaksiyamızın aldığı xəbərlərə görə, Bakıda 8000 nəfərə qədər ingilis əsir götürülmüşdür. “Ərdahan” kano-ner qayığı istisna olmaqla, bütün ticari və hərbi donanma tutulmuşdur.

* * *

16 sentyabrda Azərbaycan Höku-məti tam tərkibdə xüsusi qatarla Ba-kıya yola düşmüşdür. Hökumət qu-rumları hələlik Gəncədə fəaliyyət gös-tərir və nazirlər bir neçə gündən sonra Gəncəyə qayıdacaqlar. Əlverişli şərait yaranan kimi, bütün mərkəzi qurum-lar Bakıya köçürüləcək.

* * *

Bakı şəhərinin alınmasıyla əlaqə-dar olaraq, 15 sentyabrda şəhərdə nü-mayışlər keçirilmişdir. Nümayişçilər, hökumətin yerləşdiyi oğlanlar gimna-ziyasının binasına yaxınlaşmışlar. Baş Nazir, nümayişçilərin qarşısına çıxaraq təbrik nitqi söyləmişdir.

* * *

Şəhər ermənilərinin 6 nəfərlik nü-mayəndə heyəti, arximandrit Levonun rəhbərliyi ilə 15 sentyabrda Baş Nazir F. x. Xanxoysskini və Nuri paşanın Gən-cə şəhərindəki müavinini Bakının alın-ması münasibəti ilə təbrik etmişdir. Ru-hanilər adından təbrikləri arximandrit Levon, şəhər xalqı adından isə İ. N. Xo-cayev və Q. M. Şahnazarov çatdırmış-dır. Nümayəndə heyəti, Nuri paşanı təbrik etmək üçün cəbhəyə və şəhərin erməni əhalisini sakitləşdirmək üçün Bakıya getmək icazəsini Türk Koman-danlığından istəmişdir. Nuri paşanın müavinini, bunun üçün cəbhədən razılıq almağa çalışacağını söyləmişdir.

* * *

Bakıda ciddi ərzaq qəhətliyi hiss olunduğundan, Qafqaz İslam Ordusu Komandanlığı, Bakıya ərzaq daşıyan

nəqliyyat vasitələrinə heç bir halda maneçilik törədilməməsini əmr etmişdir.

* * *

Bakının alınması haqqında Tiflis qəzetələrində aşağıdakı xəbərlərə yer verilmişdir:

Bakı şəhəri 36 saat davam edən şiddətli döyüşdən sonra, bazar günü səhər saat 9-da ələ keçirilmişdir. Türklər üçün Xəzər dənizi tərəfindən bir təhlükə gözlənilmir. İngilis kanonerlərindən uzun mənzilli toplarla Bakının atəşə tutulması türklər üçün ciddi bir təhlükə yaratmır, çünki türklər də xeyli sayda ağır artilleriyaya malikdirlər.

Bakıyla ticarət və sənaye əlaqələrini nizama salmaq məqsədi ilə yaxın günlərdə alman nümayəndə heyəti bu şəhərə gedəcəkdir.

* * *

Şərq cəbhəsi komandanı Xəlil paşa dünən gecə Bakıdan qayıtmış və Gəncədə dayanmayaraq Tiflisə keçmişdir.

AĞLINI BAŞINA YIĞMAQ VAXTIDIR

Nuri paşanın Azərbaycan ermənilərinə müraciətində, Qafqaz xalqlarının sülh şəraitində birgə yaşayışının tarixində ən mənfəətli rolunu oynamış və təəssüf ki, oynamaqda davam edən, o acı problemə toxunulmuşdur.

Qonşumuz erməni xalqı təəssüf ki, fanatik “Daşnaksutyun” partiyasının simasında öz rəhbərləri tərəfindən bö-

yük nisbətində kor edilmişdir. Öz xalqının tarixində ölümcül rol oynamış bu partiya, hal-hazırda elə bir vəziyyətlə üzləşmişdir ki, mütləq dönüb geriyyə baxmalı, bütün tarixi səhvlərini etiraf etməli və öz siyasətini dəyişdirmək istiqamətində radikal addımlar atmalıdır.

Bu yol – Osmanlı İmperiyasını yıxmağa çalışan, özlərinin Şərq siyasətini erməni xalqının qanı bahasına həyata keçirən və əsrlərdən bəri erməni xalqını gerçəkləşməsi imkansız olan ehtiraslarla bəsləyən Antanta dövlətlərinin intriqalarından birdəfəlik əl çəkmək yoludur. Erməni xalqının, qonşularıyla sülh şəraitində yaşaması ancaq o zaman mümkün ola bilər.

Zaqafqaziyanın hər yerində cərəyan edən qanlı hadisələrə baxmayaraq, təəssüf ki, erməni xalqının rəhbərlərinin qəti surətdə ağıllandıqlarını hələlik müşahidə etmirik. Məsələn, fərarilərdən ibarət silahlı erməni bəndləri Qazax uyezdinin sərhədində və Türk Ordusunun hərəkət yolu üzərində dinc müsəlman xalqa zülm etməkdə və keçib gedən türk eşelonlarıyla partizan müharibəsi aparmaqda davam edir. Gəncə quberniyasının dağlıq hissəsində axır vaxtlarda köçəri müsəlmanlara hücum hallarına tez-tez rastlanmaqdadır.

Qarabağ ermənilərinin bir hissəsi, ingilis qızılıyla dəstəklənən Andranikin ölümcül avantüralarına qapılmaqda və Azərbaycan dövlətinin bütövlüyünə qarşı təxribat törətməkdədir. Erməni

hərbi birliklərinin və “Daşnaksutyun” partiyasının Bakı hadisələrindəki rolunun nə olduğu hamıya məlumdur...

İşin doğrusu bu şəkildədir. Buna baxmayaraq, erməni xalqının təmsilçiləri Almaniya-Türkiyə koalisiyasının nümayəndələri ilə rəsmi görüşlərində, ermənilərin ingilis və bolşevik təmayüllərindən qəti surətdə üz döndərdiklərinə and içirlər; eyni zamanda, Almaniya nümayəndələri ilə sıx danışıqlara girərək, bu ölkənin onları himayə etməsi üçün yalvarırlar. Biz, erməni xalqının yeni tərcihini alqışlamağa hazırıq, bu şərtlə ki, bu tərcih həqiqətən əməli xarakter daşsın və erməni nümayəndələrinin bu istiqamətdə konkret və səmimi çalışmalarını görə bilək. Təəssüf ki, acı təcrübə bizə göstərir: Zaqafqaziyanın kiçik ərazisində erməni siyasi dairələri bir-birinə tamamilə zidd olan təmayülləri özlərinə rəhbər tutmuşlar.

Azərbaycanın bir hissəsində – Almaniya-Türkiyə nüfuzunun müşahidə ediləndə ermənilər özlərinin alman-türk təmayüllü olduqlarını söyləyirlər; digər bir hissəsində – Bakıda isə Almaniyaya düşmən olan koalisiyaya artıq əməli surətdə qoşulmuşlar və İngiltərə ilə sıx ittifaqa daxil olaraq, Türkiyə-Azərbaycan ordularına şiddətli müqavimət göstərməkdədirlər. Hələ Bakıda bolşevik hakimiyyəti dövründə biz, Tiflis və İrəvan daşnaksaqanlarına, erməni əsgərlərinin Bakı şəhərinin və Bakı quberniyasının dinc əhalisinə etdikləri zülmələri söyləyirdik. Bəzi erməni hərbi birliklərinin guya bolşevizmə qapıl-

dığını deyərək, özlərinə haqq qazandıрмаğa çalışırdılar. “Daşnaksutyun” partiyasının bolşevik hökumətində yer almasına gəldikdə, bunun sırf formal olduğunu söyləyirdilər.

Halbuki, “Daşnaksutyun” partiyası bolşeviklərlə tamamilə həmrəylik içində olduğunu elan etmişdi və bütün digər erməni partiyaları, hətta Erməni Milli Şurası belə “Daşnaksutyun” qarşısında birdən-birə hökmsüz qalmışdı. “Daşnaksutyun” partiyası bolşeviklərlə əl-ələ verərək Bakı quberniyasını və Dağıstanı oddan və qılıncdan keçirdi, qədim şəhər Şamaxını, onun bütün uyezdləri ilə birgə xarabazara çevirdi. Şərtlər dəyişdikdə, yenə həmin daşnaksaqanlar ingilis gücünü öz arxalarında hiss edərək, bolşevikləri devirdilər və müsəlmanlara qarşı apardıqları ağılsız millətçilik bu dəfə ingilislərlə birgə davam etdirildilər. “Daşnaksutyun” partiyasının Bakı orqanı olan “Vperyod”, öz sütunlarında Türk-Azərbaycan ordularına qarşı sıx ingilis-erməni ittifaqını açıq-aşkar vurğulayırdı.

Həmişə bütün erməni xalqının adından danışan və lider mövqedə olan erməni partiyasının siyasətindəki bu iki-başlılıq Almaniyanın, Türkiyənin, Azərbaycanın və bu məsələdə marağı olan digər xalqların diqqətini özünə cəlb etməyə bilməz.

Erməni xalqı üçün ölümcül nəticələrə yol açacaq bu siyasətin bütün məsuliyyəti bu partiyanın və onun ilhamvericilərinin üstünə düşür.

Fəqət bizim üçün vacibdir ki, erməni xalqı, “Daşnaksutyun” partiyasının siyasi avantürasının ölümcül mahiyyətini nəhayət anlasın, nə qədər ki, gec deyil, ondan imtina etsin, öz qonşularıyla səmimi, ən yaxşı birgə yaşayış yoluna qədəm qoysun. Başqa bir yol erməni xalqı üçün ölümcül ola bilər.

Ş. R.

GƏNCƏ, 19 SENTYABR 1918

Bakı süqut etdi. Bakıyla bərabər, beynəlxalq dələduz və oğruların Zaqafqaziyadakı axırınıcı dayağı da süqut etdi. Onlar ki, sosializm bayrağı altında bu gün bolşevik, sabah menşevik qılığına girərək, bəzən də sadəcə olaraq çernosotenlərə qarışaraq, yerli xalqa və məmləkətin qanuni hakimiyyətinə müxtəlif formada zülm edərək və ən axırda da ingilis qızılına satılaraq, bütün Zaqafqazıyanı geniş çaplı qanlı döyüşlərin səhnəsinə çevirmək istəmişdilər.

Bakı “sosializmi” rus inqilabının tarixində ən mənfi, ən xoşagəlməz rolu oynamışdır. Bəlkə tək-tük inanmış sosialistlər varsa da, çoxminli süngülərin real gücünə söykənərək, yaxud “müqəddəs kumir” donuna girərək, özlərinin yaramaz və qana susamış məqsədləri, tamahkar və eqoistcəsinə ehtirasları uğrunda onları istədikləri kimi oynadan çevik işbazların əlində oynacağa çevrildilər.

Bütün bu Caparidzələr, Nərimanovlar, Ayollalar və digərləri; öz cinayətkar fəaliyyətlərini amansızlıq və həyasızlığın ən irəli dərəcəsinə çatdıran daşnaksaqanların yeniçərilərinə çevrilmişdilər. Əgər Bakı, Şamaxı, Lənkəran, Quba və Dağıstanın on minlərcə müsəlman əhalisinin “Qırmızı sosialist ordusu” tərəfindən axıdılan qanları və bütün bu xarabazarlıq yığınları inanmış sosialistlər üçün, öz hallarının zavallılığı və puçluğu barəsində kifayət qədər dəlil təşkil etməmişsə, ümumdünya imperializminin və kapitalizminin avanqard güclərinin süngülərinin Xəzər dənizinin sularında görünməsi, bu kor gözləri açıb, onlara həqiqəti göstərməli idi. Fəqət bu da olmadı və “Rusiya Sosial-Demokrat Partiyası”nın nümayəndələri şovinizm və imperia- lizmin ən bariz təzahürlərinin nümayəndələri ilə möhkəmcə qucaqlaşaraq, Bakının əsl sahiblərinin iradə və arzularına zidd getdilər; bu “qayğıkeş” fəaliyyətlərini sonra da Qafqazın digər vilayətlərinə istiqamətləndirməyi nəzərdə tuturdular.

Fəqət onlar öz hesablarında yanıdılar. Tarixin təbii təkamülünü dayandıрмаq mümkün deyil. Hər kəs üçün məqbul hesab edilən, ancaq müsəlmanlara şamil edilməyən, xalqların öz müqəddəratını təyin etmə prinsipi müsəlmanlara da şamil edilməlidir və bəzi avantüristlər bizi bu hüququmuzdan məhrum etmişlərsə də, Türkiyə və Azərbaycanın cəsur oğullarının süngüləri xəyalpərəst siyasət dəllallarına, onların

iddialarının əsassızlığını sübut etdi.

Biz də istiqlalıyyət haqqına sahibik, biz də həyat haqqına sahibik. Nə zirehlilər, hidroplanlar, aeroplanlar, kanoerlər, tikanlı məfillər, minalar və digər texniki avadanlıqlar, nə ingilislər, ya da başqa bir qüvvə, tarixin təbii təkamülünə mane ola bilməz.

Özünün 50 minlik ordusu, texnikası ilə birgə Bakının, nisbətən kiçik bir qüvvə qarşısında süqut etməsi, öz xoşbəxtliklərini başqalarının bədbəxtlikləri üzərində qura biləcəklərini düşünən bütün bədxahlar üçün açıq-aşkar bir ibrət dərsi olmalıdır.

Bu həqiqəti xüsusilə də bizim qonşularımızı ermənilərin içində yer alan, öz maraqlarını qonşularının maraqları ilə uyğunlaşdırmaqdan və qonşularıyla dinc yanaşı yaşamaqdan imtina edərək yadelli “xilaskarların” ətəyindən yapışan ünsürlər yaddan çıxarmamalıdır.

YERLİ XRONİKA

Qafqaz İslam Ordusu komandanı Nuri paşanın əmri ilə polkovnik Cavad bəy Şıxlinski Gəncə şəhərinin komendantı, minbaşı Süleyman əfəndi isə onun köməkçisi təyin olunmuşdur.

* * *

Gəncə şəhər komendantının əmri ilə 16 sentyabrda şəhərdəki və vağzaldakı zabitlərin, hərbi məmurların və aşağı rütbəliələrin sənədləri yoxlanmışdır.

* * *

Gəncə quberniyası həbsxanasının rəisi K. b. Fəttahov və Gəncə şəhəri 2-ci qisminin pristavı A. A. Mirzoyants vəzifələrindən azad edilmişdir.

* * *

Hal-hazırda Gəncə şəhərində ərzaq idarələri təftiş edilir. Bununla əlaqədar olaraq, idarənin bəzi işçiləri nəzdində axtarış həyata keçiriləcəkdir.

* * *

Məktəblərin milliləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq, 9 sentyabrdan etibarən, Gəncə Müəllimlər Seminariyasının müəllim və müəllimələr hazırlayan kurslarında dərslər türk dilində keçiriləcəkdir.

* * *

Şəhərdə Nuri paşanın erməni xalqına müraciəti yapışdırılmışdır. Qafqaz İslam Ordusu komandanı bu müraciətində Andranikin və “Daşnaksutyun” partiyasının digər rəhbərlərinin bəndələrinin müsəlmanlara qarşı düşmənçə hərəkətlərini qeyd etmiş, erməniləri provokasiyalara qapılmaqdan saqındırmış və müsəlmanlarla sülh şəraitində yaşamağa səsləmişdir. Nuri paşa onu da xatırlatmışdır ki, “Daşnaksutyun” meydana çıxmadan əvvəl, müsəlman və erməni xalqları tamamən qarşılıqlı razılıq və dostluq şəraitində keçinirdilər və ermənilər, türklərin malik olduqları bütün imkanlardan istifadə edir, yüksək vəzifələrə təyin olunur, rifah içində yaşayırdılar.

Redaksiya heyəti

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

“Azərbaycan” qəzetinin 2-ci nömrəsi sadəcə rus dilində, iki səhifə həcmində çap edilmişdir. Kolleksiyanı tamamlamaq naminə, bu nömrə rus dilindən tərcümə edildi. 2-ci nömrədə gedən materialların bir qismi (17 iyul 1918-ci il tarixli Hökumət qərarı) daha sonra qəzetin Azərbaycan dilində çap edilən versiyasının 5-ci nömrəsinə daxil edildiyindən, 2-ci nömrədən çıxarıldı.

Ağlını başına yığmaq vaxtıdır

səh. 15. “Ş. R.”: bu imza Şəfi bəy Rüstəmbəyliyə məxsusdur.

Gəncə, 19 sentyabr 1918

səh. 15. Çernosoten: 1905-1917-ci illər arasında Rusiyada mütləqiyyət və pravoslav xristianlıq tərəfdarlığını özlərinə şüar edən ifrat sağ təşkilatların ümumi (birləşdirici) adı. Çar rejimini müdafiə edir, inqilabi hərəkətə şiddətlə qarşı çıxır və yəhudi əleyhdarlığı nümayiş etdirirdilər.

Yeniçəri: Osmanlı İmperiyasında XIV əsrin ortalarından XIX əsrin əvvəllərinə qədər mövcud olmuş piyada qoşun növü. Yeniçərilər fəth olunan xristian ölkələrdə oğlan uşaqları arasından seçilir, islami tərbiyə ilə yetişdirilirdilər. İmperiyanın daimi ordusunun əsas qüvvələrini təşkil edən yeniçərilər, “padşahın qulları” hesab olurdular.